

Don-völgyi légerekben

A hadnagy halála II.

Szomorú utazás volt. A nagy melegben ingre, alsónadrágra vetkőztünk. A vagon padlójára egymás mellé tettük összehajtott pelerócnkat, a fejünk alá a kenyérsádot vagy háttizsákokot és a köppennyel takaróztunk. Naponta egyszer kaptunk főtt ételt, sárgaborsófőzeléket, vagy valami német kását. Ez volt mindvégig a menü. Dehát mégiscsak hazafelé tartunk! Napjában egyszer vagy kétszer kaptunk vizet. Napjában egyszer engedtek ki a vagonból a nagyszükséglet elvégzése végett. Csak a pályatest egyik oldalára engedtek, és lövésre kész fegyverrel ügyeltek ránk. Megalázó volt, ahogy egymás mellett guggolva végeztük a dolgunkat. Az őrszemélyzet, mint a rabszolgatartók, górombák, durvák voltak. Éjszaka, ha megállt a szerelvényünk, az őrszemélyzet fadorongokkal verte a vagonok oldalát és a vagonok tetején rohantak előre és hátra. Ezt azért csinálták, hogy ne aludjunk el, így a szökni akarók ne tudjanak meglepni. Érsekújvár környékén (vagy utána) a szomszéd vagonban egy tűzszólszó ugyanis az éjszakai állásakor kibontotta a vasrácsot és megszökött. Minden reggel létszámmellenőrzést tartottak. Mindenkinek le kellett ülni a pokrócára, és ha a számláló orosz a létszámot rendben találta, a vagonajtót újra bezárta. A mellettünk lévő vagonból viszont egy fő hiányzott. Az orosz őrmester, valószínűleg a szerelvény parancsnoka, dühösen konstataulta a tényt, és úgy értékelte, hogy a szökött mellett fekvőnek tudnia kellett a szökről. Talán elő is segítette azt. A piros parolis őrmester (úgy mondták, politikai) ezért leszólitotta Harangi hadnagyot a vagonból s aztán tarkón lötte... Harangi előrebukott és azonnal meghalt. Aztán a vagonajtót behúzták és az egész szerelvény büntetésből egy napig nem kapott vizet. (A hadnagy állítólag a Tisza mellett lévő úgynevezett Zsindelyes tanya bérlője volt.)

Hozzájárulóinknak leveleket, üzeneteket is irtunk és kidobtuk a vagonból. Évek múlva értesültem arról, hogy a levelek nagy része megérkezett a címzettekhez. Tisztelet és köszönet azoknak a magyaroknak (vasúti pályamunkásoknak), akik emberbaráti kötelességtől indítva továbbították a leveleket.

Ceglédre érkeztünk. Az állomáson állt meg a szerelvény. A civileket az őrszemélyzet nem engedte közel a vagonokhoz. Itt történt, hogy vagonunk egyik lakójának, Policsányi nevű evangélikus papnak (egyébként tábori lelkészfőhadnagy) a felesége mutatta távolról, az állomás peronjáról, újszülött gyermekét. A lelkész nagyon el volt keseredve, hogy nem ölelheti meg övét, és nem beszélhet velük.

Az oroszok kérdésünkre azt mondták, hogy Szigetre visznek. Kiszűrtük, hogy az orosz nem tudja kimondani helyesen, hogy Szeged, ahol majd az elbocsátó utiokmányokat kapjuk meg. Szólnok után azonban már világos volt, hogy a Sziget, Máramarossziget.

Meg is érkeztünk Máramarosszigetre, és bevonultunk újra a szögösdrótkerítés mögé, ahol fertőtlenítésen estünk át. Ez tusfürdőből és a ruházat forró gőzöléséből állt. A következő napon sorakozó volt, mégpedig úgy, hogy a tisztika jobb oldalon, a legénységi állománynak bal oldalon ötéssel („pod pjaty”) állt fel. Megkezdődött a bevagonírozás.

A vagonélet ugyanolyan volt, mint Magyarországon. A vasútállomások, ha jól emlékszem a következők voltak: Tarnopol, Orel, Tuła, Moszkva, és Don-Lebegyán. 1945. augusztus 20-án érkeztünk meg az első kényszermunkatáborba, Lebegyánba.

Lebegyán városka a Don nyugati oldalán terült el, Voronyezstől északnyugatra kb. 130 kilométerre. A láger a várostól kb. 2 kilométerre a Don keleti partján volt. Állítólag cukorgyár volt azelőtt és ennek a viszonylag épen maradt épü-

letének egyik helyiségében 515-ünket helyeztek el.

A tüzelőfát a Don-parton lévő volt katonai bunkerekből és beton lövészokból szereztük, tudniillik ezek fával voltak kibérelve és onnan csákánnyal feszítettük le. Majd a derekunkra kötve sátorlap alatt vittük be a lágerbe. Ezeket a föld alatti bunkereket futóárkok kötötték össze és ezeket a fedett bunkereket használták az oroszok krumpli, sárgarépa és egyéb zöldség tárolására.

A beköszöntött esős évszakban hordtuk be a krumplitermést. Ötven fős brigádokat alakítottak és 2-4 kilométerrel hordtuk be hátunkon a termést, amely jobban hasonlított a sárgabóchoz, mint a krumplihoz. Egy zsákban 10-15 kilogramm krumpli volt, amit a verem előtt prizmába öntöttünk. A behordás befejezése után a szovhoz vezetői felmérték a termelt mennyiséget és megkezdődött a krumpli átválogatása, mert nagyon rohadt és így az egész állomány közel felét kihordták a veremből. A válogatás alatt ettük a nyers krumplit, ami sajnos hasmenést okozott. Jobb volt a veremben a sárgarépa válogatása, amit ha az orosz munkavezető nem látta, ugyancsak ettünk, amitől sokat és egészen pirosat vizel-tünk.

Az állomány 80 százaléka meg volt fázva és egész éjszaka köhögött. A levegő nehéz, sűrű, áporodott volt. A pricesen olyan sűrűn fekdüztünk, hogy csak oldalt fekhettünk, és ha meg akartunk fordulni, mert a kemény prices nyomta az oldalunkat, akkor az egész sornak egyszerre kellett fordulnia, mert ha nem, egymás arcába köhögünk. Egy szóval a körülmény ember-telen volt.

A lakóépület mellett futóárkok-rendszer, háromszoros drótkerítés. A drótkerítésen kívül őrtornyok, ezek között kutyás járók. Hát így néztek ki az első kényszermunkatáborunk. Ide hoztak hát bennünket.

(Folytatjuk)
Makrai László

Sajóhidvég határában, a szántóföld közepén az adóállomás.

A légifolyosó földi irányítója

A térképen csak egy pont

Változó világunkban hol magasságokba emelt, hol porig sújtott önkormányzatokról hallunk. Egyik helyen a polgármester, a másikon a képviselő-testület szünet.

Ehhez képest békés híreket lehet hallani mostanság egy kis falu — Sajóhidvég — mindennapjairól. Nincsenek egetverő eredmények, de látványos botrányok sem. Egyszerű hétköznapok vannak, amelyek faluszerető ténykedéssel-serénykedéssel telnek el a polgármesteri hivatalban — és ami nem mellékes — a faluban is.

Takács Győző, a képviselő-testület tagja az egyik motorja az önkormányzatnak. Tőle hallottam a nagy készülődésről: júliusban falunapot rendez az önkormányzat.

Hogyan jut eszébe az emberfiának, hogy falunapot szervezzen, falumúzeumot, faluházat alakítson ki a falu lakóival?

— Ősem is, én is itt születtem Sajóhidvégen. Itt alapítottam családot is — 1973-ban nősültem. Van egy kisfiam és egy nagy lányom, nem közömbös tehát számunkra, hogyan érezzük itt magunkat. En az egyik légifolyosó Köröm—Tiszalúc mellett telepített adóállomásának a kezelője vagyok. Ez az állomás a repülőgépeknek rádió-navigációs pontot ad meg. Ez az irányadó állomás először Sajóhidvégen volt, ezért maradt az elnevezése is az. Olyan ez a kis állomás, mint a tengerjáró hajóknak a világítótorony. A lap olvasóinak általában nem ismeretlen ez az állomás, de annyit elmondhatok róla, hogy egyik része (a DME berendezés) állandó távolsági információt ad a légifolyosóban repülő gépek számára, egy másik berendezése — a VOR — pedig irányszöveget ad meg a légifolyosóban repülő gépnek. És van egy harmadik berendezés is — az NDB —, amely hosszúhullámon plusz biztonságot ad a gép számára. Ha az előző kettő leáll valamely hiba folytán, ez akkor is működik. Mindhárom be-

rendezés duplexrendszerű, tehát túlbiztosított. Ezeket a berendezéseket felügyelem én. Tulajdonképpen a feleségemet is az LRI-nek köszönhetem, mert régebben ez az egész Polgáron volt — ott ismertem meg az aszszonyt. Csak amikor „egyenésítették” a légifolyosót — helyezték át ide Sajóhidvégre.

Hogyan egyeztethető össze az állandó felügyelet és a képviselői munka?

Hogyan? Úgy, hogy mindkettőt szeretem. Az állandó figyelem, az állandó segítőkészség a veremben van. Nekem nem lehet sem hétvégém, sőt vasárnapom se, hogy ne tartsam a kapcsolatot az állomással. Ez egy életforma lett. Ha pedig állandó a kapcsolat, akkor a faluval is állandó. Bárhová megyek, azt be kell jelentenem Budapestre. Ezért szerkesztettem egy olyan ellenőrző berendezést egy olcsó rádióból, hogy még a lakásom szobájában is ellenőrizni tudom, hogy a légifolyosó irányítása precízen működik-e. És a saját kocsimba is szereltem egy készüléket, amivel — akár kiránduláson is — ellenőrizni tudom az összes berendezés zavartalan működését. Az állandó idekötődés, a lokálpatriotizmus ösztökél arra, hogy többet tegyek Sajóhidvégért. Ezért, amikor megkerestek, hogy vegyek részt a képviselő-testület munkájában — azt örömmel tettem. Lett is belőle elég gondom. Mert az 1100 főnyi községben igen sok a tenivaló. Természetesen a múlttal kezdjük. Hisz, aki a múltját nem ismeri, hogyan induljon el a jövő felé? Ezért falumúzeumot szerveztünk, hogy a múltat megismerjük. Ma már szép gyűjteményünk van egy volt pedagógus lakásban, őrizzük a falu tárgyi emlékeit.

Ehhez meg kell nyerni az időseket, a fiatalokat egyaránt, persze, hogy létrehozzuk az öregek klubját és negyvenöt fiatalal — az ifjúsági klubot.

Ha ennyi minden megva-

lósult a munka mellett ebben a kis borsodi faluban, mi az, amit még szeretnének elérni itt a Sajó mentén?

Gazdaiskolát szeretnénk megvalósítani. Látom itt ezt a sok csellengő fiatalt. Sem munkahely, se iskola. A nyolc osztály elvégzése után beindítanánk a 9. és a 10. osztályt ezeknek a hátrányos helyzetű gyerekeknek. Itt vidéken megtanulnának bizonyos háztartási és ház körüli dolgokat. És van itt a társzközség — Köröm — határában egy meleg vízű forrás. Kilencvenhárom Celsius-fokos a vize — gyógyvíz — ezt szeretnénk közösen hasznosítani. Eppen itt az adóberendezés épülete mellett folydogál el az értékes meleg víz. Valaha szekerekkel jöttek a gyógyulni vágyók, ideültek az iszapba, hogy izületeiket gyógyítsák.

Aztán ez évben lesz 730 éves a község. Ezt is szeretnénk méltóképpen megünnepelni. Ezért szervezzük a Hídvég Napot július végén. Együttel vásárt is rendezünk, és felavatjuk majd az emlékparkot kopjafával, falucímmerrel. Ezt a napot hagyományteremtőnek is szánjuk, hogy ezután már minden évben rendezze meg a falu e jeles napját.

Van épp elég munka: a község történetének fényképdokumentumait is gyűjtjük, családfakutatóba kezdünk. Szomszéd községünk — Kesznyéten fagaragó művészenek, Szabó Sámuelnek munkáiból kiállítás szervezünk, egy másik szomszéd falu — Böcs — híres tojásfestőjének — Lengyel Gyulánának munkáiból szintén válogattunk egy bemutatóra valót és a falu fiatal színíróvendékeinek — Kancsár Józsefnek és színész osztálytársainak előadását készí-
jük elő, június 28-án.

A többiektől hallottam, hogy e buzgólkodásnak legfőbb motorja az önkormányzatban Takács Győző, aki nekem vérebem az állandó feszültség, az éjjel-nappal munkára foghatóság; akinek lakásán egy VEF-rádió jelzi hosszúhullámon éjjel-nappal, hogy a légifolyosó kis adóállomása hibátlanul működik, akinek — ha az országban bárhová megy — egy Sokol rádió mindig jelzi kocsiában a három betűt — S A G, azaz, hogy Morse-jellel: tititi, titá, tá tá ti. És ha ez folyamatosan sípol a 399 kilohertzen — Takács Győző akkor nyugodt.

Bekecsi Szabó László

Igen, igen! A göndörzőrű fajta. Ez az őshonos. Ez van veszélyben. Az országban alig-alig található. Ez a pöszke, ez a nehezen hívó... Ezért is hirdeti a Mezőgazdasági Minőség Intézet, hogy vállalkozót keres mangalica sertéstartásra, ugyanis az őshonos magyar

Támogatják a tartást Mangalica génmegőrzés

mangalicafajták fenntartásának és támogatásának feladatát a Mezőgazdasági Minőség Intézet kapta. A génmegőrzés keretében ezen fajták állami költséghezjárulásban részesülnek.

Jelenleg három mangalicaszín-változattal rendelkezünk. Közülük a szőke mangalica fenntartása 60 kocával történik. Az MMI vára azoknak a magán-tenyésztőknek a jelentkezését, akik vállalkoznának mangalicatartásra, s munkájukkal elősegítenék, hogy e tipikusan magyar sertésfajta ne pusztuljon ki. Az állami költséghezjárulás a fajta fenntartásához kocáknak évente 6000 forint és minden lefialt előhasi koca után 3000 forint.

Azokkal a tenyésztőkkel, akik a génmegőrzést hosszabb távon vállalják, és körülményeik is megfelelőek ehhez, az intézet szerződést köt a támogatás fizetésére.

Jelentkezést a következő címen várnak: Koppány Gábor, Mezőgazdasági Minőség Intézet, Budapest, Keleti K. u. 24. 1024.

Megjegyezzük: itt Borsodban is van hagyomány a mangalica fajtának. Igénytelen, különös gondoskodást nem „követel” és bizonyára ez is hoz valamit a konyhára e növekvő munkanélküliség idején. Aki kedvet kap hozzá, gondolozza szeretettel, talán megéri.

(bekecsi)

A barlangban gyógyulnak

Ismét megérkeztek az asztmátikus és légzőszervi betegségben szenvedők hazánk első gyógybarlangjába, Jósóvárore. A ki-lí-materiális gyógyhelyen az első csoportban 30 tatabányai, borsod- és veszprémi bányász meli-di és kiltagok is részt vesznek a három héti tartó kúrán. Az asztmátikus és légzőszervi beteg-ségben szenvedők naponta 5 órát töltenek a természetes sziklaüregekben kényelmesen ki-alakított „kúráteremben”, a gyógyító levegőn.
Dr. Adorján Barna, a Borsodi Szénbányák üzemi főorvosa, aki

1974 óta folyamatosan irányítja a gyógykúráztatást, elmondotta többek között, hogy a barlang gyógyhatása már a kutatás idő-szakában, 1952-ben feltűnt. A jelenlegi formájában — tehát szervezeten — a kísérleti idő-szakot követően — már több, mint negyedszázada fogadják évről évre a gyógyulni vágyókat.

A barlang gyógyító tényezői között egyképpen megtalálhatók a kémiai és fizikai tényezők. Ezek egymásra hatása fejti ki azt a „gyógytényezőt”, amely többek között oldja a gőrcsöket, tisztítja a légutakat. Mindez pedig közhírhető a csaknem teljesen pormentes levegőnek, a magas relatív páratartalomnak, a nagy oldottmész-tartalomnak — és

számos más, tudományosan megállapított tényezőnek. Mind-ezek teszik, hogy a betegek nagyobb részénél jelentős a gyógyulási folyamat. Ezt egyébként a betegek állapotáról készített és rendszeresen vezetett orvosi naplók is bizonyítják, amelyek a tudományos feldolgozásnak is alapjai.
Az eltelt évek alatt a gyógy-kúrákon megközelítőleg 8000-en vettek részt. Hogy a „föld alatti szanatórium” híre külföldre is eljutott, bizonyítja, hogy nyolc-százán az ország határain túlról érkeztek.

GYORSAN, OLCSÓ!
Készítse gumibélyegzőit gyorsan, olcsón, jó minőségben!
Megrendelhető -levélben is - Szerencs, Rákóczi út 95.
JÓ MINŐSÉGBEN!